

یادداشتی دربارهٔ یک واژهٔ پهلوی در متن بُندهشَن

سپیده پورکوشکی

در بخش «دربارهٔ چگونگی گیاهان» متن پهلوی بُندهشَن، فهرستی از نام میوه‌ها درج شده است. در بندهشَن آمده است که از میوه‌ها ده گونه‌اند که بیرون آنها خوردنی است و درون آنها ناخوردنی. از جملهٔ آنهاست میوه‌ای که نام آن با املائی پهلوی **وسد** ضبط شده (TD1, TD2 →) و تلفظ این نام همواره مورد بحث بوده است.

بهار (ص ۸۸) خوانشی از این ضبط ارائه نداده؛ اما در توضیحات پایان کتاب (ص ۱۸۳)، آن را به صورت s'l حرف نویسی کرده است. پاکزاد (ص ۲۱۷) آن را sgēl /sgēr با حرف نویسی shl خوانده، اما ذکر معنای آن را به جلد دوم کتاب (ترجمهٔ متن) موکول کرده که هنوز منتشر نشده است. دریایی نیز به ضبط این نام پرداخته و آراء ایران‌شناسان را دربارهٔ آن نقل کرده است؛ از جمله نظر آسموسن^۱ که آن را adar خوانده و «خیار» معنی کرده است. خود دریایی این نام را sāl با حرف نویسی s'l خوانده و زالالک را تکرار آن دانسته است. (DARYAEE 2006-2007 →)

با استناد به گویش‌ها، ضمن تأیید نظر دریایی در ارائهٔ ترجمهٔ «زالالک» از واژهٔ **وسد**، شاید بتوان آن را gy'l حرف نویسی کرد و ky l /gy l خواند. زالالک را در گویش‌های بلیانی، دوانی، دهله‌ای، و کازرونی در استان فارس kiyal می‌نامند

1) Asmussen

(← سلامی ۱ و ۲). واژه‌های فارسی کیتل، کیتک و کیتاک نیز به «زالزالک» به خصوص «زالزالک زرد» اطلاق می‌شود (← لغت‌نامهٔ دهخدا، ذیل همان واژه‌ها). لذا حدس دریایی را دربارهٔ معنای واژه، نه تلفظ ضبط پهلوی آن، می‌توان تأیید کرد. اما، با توجه به نام این میوه در گویش‌های مذکور، برای حرف‌نویسی و تلفظ ضبط پهلوی **ووس** شاید بتوان، به ترتیب، gy'l و ky l /gy l را پیشنهاد کرد.

منابع

بهار، مهرداد، بندهشن، بنیاد فرهنگ ایران، تهران ۱۳۶۹.
پاکزاد، فضل‌الله، بندهشن، ج ۱: متن انتقادی، مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، تهران ۱۳۸۴.
سلامی (۱)، عبدالنّبی، گنجینهٔ گویش‌شناسی فارس، دفتر اوّل، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران ۱۳۸۳.
— (۲)، گنجینهٔ گویش‌شناسی فارس، دفتر سوم، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران ۱۳۸۵.

DARYAEE, T. (2006-2007), "A List of Fruits and Nuts in the Zoroastrian Tradition: An Irano-Hellenic Classification", *Nāme-ye Irān-e Bāstān*, vol. 6, Nos. 11 & 12, pp. 75-84.

TD1: *The Bondaesh, Being a Facsimile Edition of the Manuscript TD1*, Tehran 1972.

TD2: ANKLESARIA, T. D., *The Bundahishn, Being a Facsimile of the TD Manuscript No. 2*, Bombay 1908.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی